

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

કંવલ લાલ

વી.

પંજાબ રાજ્ય

(એસ. જે. આઈ. એમ. એમ., એન. રાજગોપાલા અયંગર અને જે. આર.

મુધોલકર, જે. જે.)

બદનક્ષી-કોઈ વ્યક્તિ પર વેશ્યા હોવાનો આરોપ મૂકવો-પંચાયત અધિકારીને ફરિયાદમાં નિવેદન-શું સંરક્ષિત-પંચાયત અધિકારીને, જો ગુનાની નોંધ લેવાનો અધિકાર હોય તો-શું નિવેદન નિર્માતા-પંજાબ ગ્રામ પંચાયત અધિનિયમ, ૧૯૫૨ (૧૯૫૩ નો ૪), કલમ ૩૮ અને ૪૨-ભારતીય દંડ

સંહિતા, ૧૮૬૦ (૧૮૬૦ નો અધિનિયમ XLV), કલમ ૫૦૦ સ્પષ્ટીકરણો ૮,૯.

જાહેર સેવક અપીલકર્તાએ પંચાયત અધિકારીને સંદેશાવ્યવહાર કરીને આક્ષેપ કર્યો હતો કે ફરિયાદી વેશ્યા છે અને તેણી જે ઘરમાં રહેતી હતી ત્યાંથી તેને દૂર કરવી જોઈએ.તેમની સામે દંડ સંહિતાની કલમ ૫૦૦ હેઠળ બદનક્ષીના ગુના માટે કાર્યવાહી કરવામાં આવી હતી અને તેમને દોષી ઠેરવવામાં આવ્યા હતા.અપીલકર્તાએ દલીલ કરી હતી કે તેને કલમ ૫૦૦ના અપવાદ ૮ અને ૯ દ્વારા રક્ષણ આપવામાં આવ્યું હતું.

એવું માનવામાં આવ્યું હતું કે કલમ ૮ અને ૯ થી કલમ ૫૦૦ ના અપવાદો કેસને લાગુ પડતા ન હતા અને અપીલકર્તાને યોગ્ય રીતે દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યો હતો.અપવાદ ૮ માત્ર એવા કિસ્સાઓમાં લાગુ પડતો હતો કે જ્યાં આરોપના વિષયના સંદર્ભમાં સંબંધિત વ્યક્તિ પર કાયદેસર અધિકાર ધરાવતી વ્યક્તિને કરવામાં આવેલી ફરિયાદમાં બદનક્ષીકારક નિવેદન સમાયેલું હોય.પંજાબ ગ્રામ પંચાયત અધિનિયમ, ૧૯૫૨ હેઠળ વેશ્યાવૃત્તિ એ ગુનો ન હતો જેની નોંધ લઈ શકાય.આ ઉપરાંત કલમ ૪૨ ગ્રામ પંચાયતોને એવા કોઈ પણ ગુનાની નોંધ લેવા પર પ્રતિબંધ મૂકે છે જેમાં ફરિયાદી અથવા આરોપી જાહેર સેવક હોય.

અપવાદ ૯ એવા કિસ્સાઓમાં લાગુ પડે છે જ્યાં આરોપ તેને બનાવનાર વ્યક્તિના હિતના રક્ષણ માટે, અથવા અન્ય કોઈ વ્યક્તિના હિત માટે, અથવા જાહેર હિત માટે સદ્ભાવનાથી કરવામાં આવ્યો હતો. સદ્ભાવના ધારણ કરીને પણ, અપવાદ ૯ માત્ર અપીલકર્તાના હિતમાં કરવામાં આવેલા આરોપને કારણે લાગુ પડતો ન હતો. તે વધુ જરૂરી હતું કે જે વ્યક્તિને સંદેશાવ્યવહાર કરવામાં આવ્યો હતો તેને તે બનાવતી વ્યક્તિની સુરક્ષામાં રસ હોવો જોઈએ. આરોપ લગાવનાર વ્યક્તિની પ્રામાણિકતા ઉપરાંત, જે વ્યક્તિને આરોપ મૂકવામાં આવે છે તે વ્યક્તિનું તેને બનાવનાર વ્યક્તિ સાથે સામાન્ય હિત હોવું જોઈએ જે સંદેશાવ્યવહાર દ્વારા આપવામાં આવે છે.

હેરિસન વિ. બુશ, (૧૮૫૫) ૫. & ૩. ૩૪૪: ૧૧૯ ઈ. આર. ૫૦૯ નો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે.

ફોજદારી અપીલીય અધિકારક્ષેત્ર: ૧૯૬૧ ની ફોજદારી અપીલ નંબર ૧૦૬.

પંજાબ હાઈકોર્ટના ૧૧ મે, ૧૯૬૧ના ચુકાદા અને આદેશ સામે જી. આર. માં વિશેષ રજા દ્વારા અપીલ. ૧૯૬૧નો આર. નંબર ૫૮૦.

નૌનીત લાલ, અપીલકર્તા માટે.

પ્રતિવાદી વતી ગોપાલ સિંહ અને પી. ડી. મેનન.

૧૯૬૨. ૨૮ સપ્ટેમ્બર.કોર્ટનો ચુકાદો ન્યાયમુર્તીશ્રી આયંગર દ્વારા આપવામાં આવ્યો હતો.

આ પંજાબ હાઈકોર્ટના ચુકાદા સામે વિશેષ રજા દ્વારા અપીલ છે, જેના દ્વારા એડિશનલ સેશન્સ જજ, લુધિયાણાના અપીલ આદેશ સામે દાખલ કરાયેલ ક્રિમિનલ રિવિઝન અપીલકર્તાની દોષિતતા અને સજાની પુષ્ટિ કરે છે.

અપીલને જન્મ આપતી હકીકતો ખૂબ જ સાંકડી હોકાયંત્રમાં છે.એમ. એસ. ટી. દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી આઈ પી સી ની કલમ ૫૦૦ હેઠળ બદ નસકશી ના ગુનાની ફરિયાદ પર અપીલકર્તા સામે કાર્યવાહી કરવામાં આવી હતી. અપીલકર્તા અને એમ. એસ. ટી. રામ રાખી પડોશીઓ હતા.આ બદનક્ષીકારક બાબત અપીલકર્તા, જે પોલીસ દળના સભ્ય છે, દ્વારા જિલ્લા પંચાયત અધિકારી, લુધિયાણાને સંબોધવામાં આવેલા સંદેશાવ્યવહારમાં

સમાયેલી હતી.આ "અરજી" માં અપીલકર્તાએ આક્ષેપ કર્યો હતો કે ફરિયાદી છૂટક સ્વભાવની મહિલા હતી જેનો ગુંડાઓ સાથે ગેરકાયદેસર સંબંધ હતો, તેના પ્રેમીઓ રાત્રે વારંવાર તેની પાસે આવતા હતા અને તેની અનૈતિક પ્રવૃત્તિઓ અપીલકર્તા જે વિસ્તારમાં રહેતો હતો તેના પર ખરાબ રીતે પ્રતિબિંબિત થાય છે.તેમાં કોઈ શંકા નથી કે આ ફરિયાદીની ઘોર બદનકી હતી.અપીલકર્તાનો બચાવ નોંધપાત્ર રીતે એ હતો કે હકીકતમાં આક્ષેપો સાચા હતા અને તે ફરિયાદીને વિસ્તારમાંથી બહાર કાઢવા માટે તે સંસ્થાની સહાય મેળવવા માટે પંચાયતમાં આ અરજી કરવા માટે હકદાર હતો અને આ હેતુ માટે તેણે અરજીના છેલ્લા ફકરાઓ પર આધાર રાખ્યો હતો, જેમાં લખ્યું હતું:

"આ પ્રકારની નાની સમસ્યાઓ કોર્ટને કેસ મોકલવાને બદલે ગ્રામ પંચાયત દ્વારા સરળતાથી ઉકેલી શકાય છે.તેથી વિનંતી કરવામાં આવે છે કે લુધિયાણા જિલ્લાના ગ્રામ સંઘોલ (પી. ઓ. સંઘોલ) ની પંચાયતને, જે મકાનમાં શાદી (ફરિયાદીના પિતા) હાલમાં રહે છે તે ખાલી કરાવ્યા પછી, આ પ્રોસ્ટી-ટ્યુશનને સમાપ્ત કરવા માટે યોગ્ય પગલાં લેવા માટે કહેવામાં આવે.

વિદ્વાન મેજિસ્ટ્રેટે કલમ ૪૯૯, આઈ. પી. સી. ના અપવાદ ૮ અને ૯ની અંદર ન્યાયી ઠેરવવાની અરજી તેમજ લાયક વિશેષાધિકારના સંદર્ભમાં રજૂ કરવામાં આવેલા પુરાવાઓના મોટા જથ્થાને ધ્યાનમાં લીધો હતો અને બચાવ

પક્ષને નકારી કાઢ્યો હતો, અપીલકર્તાને દોષિત ઠેરવ્યો હતો અને તેને છ મહિનાની સખત કેદની સજા ફટકારી હતી.અપીલકર્તાએ અપીલ દાખલ કરી હતી જેને વધારાના સત્ર ન્યાયાધીશે ફગાવી દીધી હતી અને તેણે નોંધ્યું હતું:

"હું એવા નિષ્કર્ષ પર આવું છું કે આરોપી કંવલ લાલને ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા યોગ્ય રીતે દોષી ઠેરવવામાં આવ્યો હતો અને સજા સંભળાવવામાં આવી હતી.તેની સામેનો ગુનો સંપૂર્ણપણે સ્થાપિત છે.તે કોઈ દયાને પાત્ર નથી.તેઓ પંજાબ ચંદીગઢના પોલીસ મહાનિરીક્ષકની કચેરીમાં નોકરી કરતા હતા અને તેમણે ગરીબ ફરિયાદી અને તેના માતા-પિતાને ડરાવવા માટે તેમની પાસે જે ઓફિસ હતી તેનો ઉપયોગ કરવાનો પ્રયાસ કર્યો અને તેમની પાસેથી તેમના ઘરનો કબજો છીનવી લીધો.આરોપી સામે આપવામાં આવેલી સજાનું પ્રમાણ તેના પ્રથમ ગુના અને યુવાનીને ધ્યાનમાં રાખીને સાચું જણાય છે.

આ ચુકાદા સામે દાખલ કરાયેલ પુનરાવર્તન હતું જેને હાઈકોર્ટ દ્વારા મર્યાદિત રીતે ફગાવી દેવામાં આવ્યું હતું.

કલમ ૪૯૯, આઈ. પી. સી. માં આવતા પાત્રના પ્રકાશન અથવા પ્રકાશિત સામગ્રીના બદનક્ષીકારક હોવા અંગે કોઈ વિવાદ ન હોવાને કારણે,

અમારી સમક્ષ સંબોધવામાં આવેલી એકમાત્ર દલીલ કલમ ૪૯૯, આઈ. પી. સી. ના અપવાદ ૮ અને ૯ માં આવતા કેસ પર આધારિત હતી.

"આરોપના વિષયના સંદર્ભમાં તે વ્યક્તિ પર કાયદેસર સત્તા ધરાવતા લોકોમાંથી કોઈની સરખામણીમાં કોઈ પણ વ્યક્તિ સામે સદ્ભાવનાથી આરોપ લગાવવાનું પસંદ કરવું એ બદનક્ષી નથી.

આ અપવાદ હેઠળ બચાવ સ્થાપિત કરવા માટે આરોપીએ સાબિત કરવું પડશે કે જે વ્યક્તિને ફરિયાદ કરવામાં આવી હતી તેને આરોપના વિષયના સંદર્ભમાં ફરિયાદ કરનાર વ્યક્તિ પર કાયદેસરનો અધિકાર હતો.જો જિલ્લા પંચાયત અધિકારી અથવા પંચાયત પાસે આવી કાયદેસર સત્તા હોત, તો વાંધાજનક સંદેશાવ્યવહારના છેલ્લા ફકરાએ આવી અરજીને વાજબી ઠેરવી હોત.પરંતુ પંજાબ ગ્રામ પંચાયત અધિનિયમ, ૧૯૫૨ ની સ્પષ્ટ જોગવાઈઓને ધ્યાનમાં રાખીને આ દલીલ માટે કોઈ આધાર નથી, જે હેઠળ માત્ર કાયદા હેઠળ પંચાયતોને અધિકારક્ષેત્ર છે.તે કાયદાનું પ્રકરણ IV પંચાયતના ફોજદારી અધિકારક્ષેત્ર સાથે સંબંધિત છે.કલમ ૩૮ જેની સાથે તે પ્રકરણ શરૂ થાય છે તે અધિનિયમિત કરે છે:

"ગ્રામ પંચાયતનો ફોજદારી અધિકારક્ષેત્ર અનુસૂચિ ૧એમાં નિર્દિષ્ટ કરેલા ગુનાઓની સુનાવણી સુધી મર્યાદિત રહેશે.

ભારતીય દંડ સંહિતા હેઠળ વેશ્યાવૃત્તિ એ ગુનો નથી અને અવ્યવસ્થિત અથવા અશ્લીલ ઘર રાખવું એ અનુસૂચિ ૧એ હેઠળનો ગુનો નથી, જેમાં માત્ર પંચાયતોના ગુનાહિત અધિકારક્ષેત્રનો વિસ્તાર થાય છે.જો આ અપવાદ ૮ પર આધારિત કોઈપણ બચાવને નકારવા માટે પૂરતું ન હોય, તો ગ્રામ પંચાયત અધિનિયમની કલમ ૪૨ નો સંદર્ભ આપી શકાય છે, જે તેની પ્રથમ પેટા-કલમ દ્વારા લાગુ થાય છે:

"પેટા-કલમ (૩) ની જોગવાઈઓને આધિન કોઈ પણ પંચાયત ભારતીય દંડ સંહિતા, ૧૮૬૦ હેઠળ કોઈ પણ ગુનાની નોંધ લેશે નહીં જેમાં ફરિયાદી અથવા આરોપી જાહેર સેવક હોય.

તેથી જો ફરિયાદને જાહેર ઉપદ્રવની ફરિયાદ તરીકે લેવી જોઈએ તો પણ અપીલકર્તા જાહેર સેવક હોવાથી તેને પંચાયતના અધિકારક્ષેત્રમાંથી બમણું બાકાત રાખવામાં આવ્યું હતું.તેથી અપવાદ ૮ પર આધારિત બચાવ નિષ્ફળ થવો જોઈએ.

નવમા અપવાદના આહ્વાનમાં પણ વધુ સાર નથી.તે અપવાદ ચાલે છે:

"બીજાના ચરિત્ર પર આરોપ લગાવવો એ બદનક્ષી નથી, જો કે આરોપ તેને બનાવનાર વ્યક્તિના, અથવા અન્ય કોઈ વ્યક્તિના, અથવા જાહેર હિતના હિતના રક્ષણ માટે સદ્ભાવનાથી કરવામાં આવે.

જો સદ્ભાવના સ્થાપિત થઈ હોવાનું માનવામાં આવે તો પણ, તેને બનાવનાર વ્યક્તિના હિતના રક્ષણ માટે આરોપ લગાવવો પડશે.વિદ્વાન વકીલે સૂચવ્યું હતું કે જોગવાઈની શરતો સંતોષાય છે કારણ કે અપીલકર્તાએ પોતાના હિતનું રક્ષણ કરવા માટે આરોપ લગાવ્યો હતો.તે ચોક્કસપણે અપવાદનો અર્થ નથી.તે એવું માને છે કે જે વ્યક્તિને સંદેશાવ્યવહાર કરવામાં આવે છે તે આરોપ લગાવનાર વ્યક્તિનું રક્ષણ કરવામાં રસ ધરાવે છે.બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, આરોપ લગાવનાર વ્યક્તિની પ્રામાણિકતા ઉપરાંત, જે વ્યક્તિને આરોપ મૂકવામાં આવે છે તે વ્યક્તિનું તેને બનાવનાર વ્યક્તિ સાથે સામાન્ય હિત હોવું જોઈએ જે સંદેશાવ્યવહાર દ્વારા આપવામાં આવે છે.આ અપવાદ માત્ર હેરી-સોન વિ. બુશ (૧) માં લોર્ડ કેમ્પબેલ, સી. જે. દ્વારા નિર્ધારિત સિદ્ધાંતનું પુનઃઉત્પાદન કરે છે.

"પક્ષકાર (૧) (૧૮૫૫) ૫ બી. એન્ડ. બી., ૩૧૪,૩૪૮ સાથે વાતચીત કરે છે તેવા કોઈપણ વિષય પર કરવામાં આવેલ સંદેશાવ્યવહાર પ્રામાણિક છે. ૧૧૯ ઈ, આર.,૫૦૯.

હિત ધરાવે છે, અથવા જે સંદર્ભમાં તેની ફરજ છે, તે વિશેષાધિકૃત છે, જો અનુરૂપ હિત અથવા ફરજ ધરાવતી વ્યક્તિ સાથે કરવામાં આવે, જો કે તેમાં ગુનાહિત બાબત છે, જે આ વિશેષાધિકાર વિના, નિંદાત્મક અને કાર્યવાહીપાત્ર હશે.

અપવાદ ૮ અને ૯ વચ્ચેનો તફાવત એ છે કે જ્યારે પહેલામાં જે વ્યક્તિને ફરિયાદ કરવામાં આવે છે તેને ફરિયાદના વિષય સાથે વ્યવહાર કરવા અને તે વ્યક્તિ સામે કાર્યવાહી કરવા માટે કાયદેસર સત્તા હોવી આવશ્યક છે, અપવાદ ૯ માં આવી કોઈ આવશ્યકતા નથી જ્યાં તે પૂરતું છે જો કોઈ વ્યક્તિને પોતાના હિતના રક્ષણ માટે સંદેશાવ્યવહાર કરવામાં આવે જેમાં બીજાને પણ હિત હોય.અપવાદ માટે ચિત્રો દ્વારા આ સ્પષ્ટ રીતે બહાર લાવવામાં આવ્યું છે.

તે ગંભીરતાપૂર્વક સૂચવી શકાતું નથી કે હવે પ્રશ્નમાંનો સંદેશાવ્યવહાર આ પરીક્ષણને સંતોષે છે.

તેથી અપીલકર્તાને ગુના માટે યોગ્ય રીતે દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યો હતો અને સજા વિશે કંઈ કહેવામાં આવ્યું ન હતું. અપીલ નિષ્ફળ જાય છે અને રદ કરવામાં આવે છે.

અરજી ફગાવી દેવામાં આવી છે.

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.